

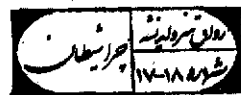
چرا شیطان

دکتر مرتضی میرباقری

رسانه ملی موظف است پیامها و مضامینی را در سراسر سال، به بینندگان خود انتقال دهد. بر مدیران رسانه است که نسبت به توزیع این پیامها، در گستره برنامه‌های سازمان اقدام کنند. پس این مسئله تنها مختص ماه مبارک رمضان نیست. ساختار مطلوب برای تحقق این مهم تنها ساختار نمایشی نیست، بلکه از دیگر ساختارها نیز می‌توان بهره برد. البته به فراخور هر مناسبتی، رویکرد محتوایی تغییر می‌کند تا تناسبی میان محتوا و مناسبت وجود داشته باشد. برای نمونه، در ماه محرم، رویکردها حماسی هستند و در دهه مبارک فجر، بیشتر مضامین انقلابی مدنظر است. در ماه مبارک رمضان سال جاری، بیشتر مسئله *آزمون الهی* مورد نظر بود. حتی از سخنرانان و کارشناسان خواسته بودیم، در سخنرانی‌ها یا میزگردها، به این موضوع بپردازند. در برنامه‌های نمایشی نیز، با توجه به ظرفیت‌هایی که آن برنامه‌ها دارند، باید به این مسئله پرداخته می‌شود. در سریال *اعماء*، این آزمون از راه ایجاد غرور در شخصیت *دکتر پروهان*؛ در سریال *میوه ممنوعه*، از

• دکتر مرتضی میرباقری
معاونت سمعی بصری سازمان صدا و سیما
جمهوری اسلامی ایران

راه و سوسه‌های یک زن و در سریال یک وجب خاک، از راه بحث ثروت مطرح شد. ولی پرسشی که برای بسیاری از کارشناسان و بینندگان رسانه ملی ایجاد شد، چرایی گزینش شیطان به منزله شخصیت محوری سریال اغما بود. می‌توان دلایلی برای این نوع رویکرد رسانه برشمرد:

۱. با توجه به داستان آفرینش و ترمذ/بلیس از دستور خداوند متعال و نیز اهمیت آن در سلوک عرفانی و آداب اخلاقی، به نظر رسید پرداختن به شخصیت شیطان و سوسه‌های او، بسیار راهگشا خواهد بود. چه بسا پرداختن به شیطان، اولویت بسیار بالایی هم داشته که تاکنون از ظرفیت‌های آن استفاده نشده است.

۲. در قرآن، آیاتی چند درباره شیطان وجود دارد که در آن، ضمن روایت داستان ترمذ شیطان از دستور الهی، در نهایت، به تهدیدهای او می‌رسد که سوگند یاد می‌کند انسان را از تعبد به خداوند منحرف کند. پس با توجه به تهدید شیطان و اینکه خداوند در ادامه می‌فرماید که مریدان شیطان را به عذاب مبتلا خواهد ساخت، فریب کار بودن شیطان و نقش او در به گناه افتادن بشر، غیر قابل انکار می‌شود. ما در برابر چنین موجودی قرار گرفته‌ایم. از سویی، خداوند بارها به ما تذکر داده که مراقب فریب‌کاری‌های او باشیم. یکی از عوامل بسیار مهمی که آزمون الهی را معنا می‌بخشد، وجود شیطان است. به همین دلیل، با توجه به نقشی که شیطان در زندگی ما دارد، پرداختن به او مناسب است.

ولی آیا پرداختن به شیطان مجسم، ممکن است؟

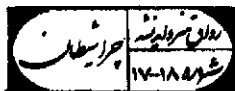
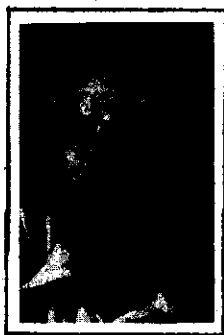
در قرآن، از دو نوع شیطان سخن گفته شده است؛ شیاطین انسی و شیاطین جنی. نشان دادن شیطان انسی مسلماً بی‌اشکال است. درباره جن نیز همان گونه که از ملاصدرا، در کتاب *مصباح التیب* آمده، جن موجودی لطیف است که هم غیر قابل دیدن است و هم می‌تواند خود را قابل رؤیت سازد. جن زاد و ولد دارد. در نتیجه، موجودی مادی است. روایات فراوانی وجود دارد که جن دیده شده‌است. پس با این همه دلیل، امکان نمایش شیطان جنی هم وجود دارد.

اکنون، اگر جن، زیر سلطه شیطان قرار گیرد، می‌شود شیطان جنی. بر اساس روایات، این نوع شیطان می‌تواند با انسان ارتباط برقرار کند، مطالب آنان را به هم منتقل کند، داد و ستد کند و حتی حزب و دسته تشکیل دهد.

در این راه از همه لوازمی که به دقیق‌تر شدن پرداخت چهره شیطان کمک می‌کرد بهره بردیم. گروه کارشناسی صداوسیما روی همه منابع در دسترس کار کردند. بیش از صدها نوار از سخنان بزرگان درباره شیطان مورد استفاده قرار گرفت. از کتاب مفاتیح الغیب ملاصدرا استفاده کردیم. آن بزرگوار در مفتاح چهارم در چیزی حدود صد صفحه به جن و انس و رابطه این دو با یکدیگر پرداخته است.

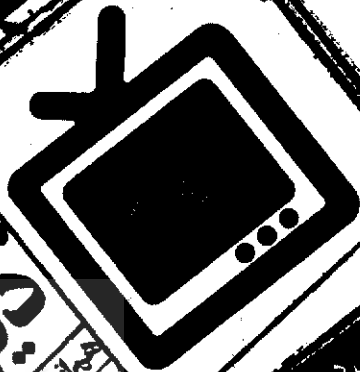
به هر روی، این مسائل خرافه نیست و از حقایق دنیاست. ما با موجودی سروکار داریم که سوگند یاد کرده ما را بفریبد و در زندگی ما، اختلال ایجاد کند. او می‌کوشد از میان ما و جنیان، برای پیشبرد مقاصد خویش، یارگیری کند. نخست دعوت می‌کند. پس از دعوت تزیین می‌کند و تا آخر که دیگر فرد به زیر ولایت شیطان می‌رود. اگرچه شیطان در ابتداء، بر هیچ انسانی ولایت ندارد؛ ولی بشر به خواست و اختیار خود، می‌تواند به زیر ولایت او برود.

در روایات است که هر یک از ما شیطانی داریم. پس دست کم، شمار شیاطین دنیا با شمار انسان‌ها برابر است. از پیامبر عزیز پرسیدند: اگر هر یک از ما، یک شیطان داریم، آیا شما نیز شیطانی دارید؟ فرمودند: بله؛ ولی خداوند به من کمک کرده که او را تسلیم خود کنم. بر اساس این مبانی نظری بود که سریال اغما شکل گرفت. غرض آگاهی دادن مردم به وجود دشمنی مکار بود که قسم خورده با همه توان، در برابر مؤمنان بایستد. سریال اغما قدمی بلند برای رسیدن به چنین هدفی بود.

تعلیمات

زمان بزرگاری هم اندیشی
آخرین مهلت ارسال مقالات

سلسله همایشهای
دین و رسانه

هم اندیشی
رسانه‌های نوین و سبک‌های نوین

نشانی دبیرخانه:

پوشگاه علوم
سال پانزدهم علوم
پنجاه و ششمین شماره
پنجاه و ششمین شماره
پنجاه و ششمین شماره